

Julkaisija:

Suomen keltologinen seura - Finlands keltologiska sällskap (SFKS) r.y.

Toimisto: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki, p. 09 - 228 6790

email: sfks@voxopm.csc.fi

Seuran johtokunnan jäsenten yhteystiedot:

Harri Nyberg (esimies)

Kasvibiologian laitos, PL 27, 00014 Helsingin yliopisto

tel. (09) - 708 5432

harri.nyberg@helsinki.fi

Tuija Kuha (puheenjohtaja)

Kaskihara 3 A, 02340 Espoo

tel. (09) - 813 5013

tkuha@artic.net

Tom Sjöblom

Uskontotieteen laitos, JP 13, 00014 Helsingin yliopisto

tel. (09) - 191 23587

tom.sjoblom@helsinki.fi

Petri Mirala

Renvall-instituutti, PL 59, 00014 Helsingin yliopisto

tel. (09) - 191 22984

petri.mirala@helsinki.fi

Kirsi Yläne

Puistotie 2-4 A 9, 02760 Espoo

tel. (09) - 863 8859

kirsi.ylanne@helsinki.fi

Kanerva Heikkinen

Englannin kielen laitos, PL 4, 00014 Helsingin yliopisto

tel. (09) - 191 22140

kanerva.heikkinen@helsinki.fi

Riitta Latvio (sihteeri)

Ratamestarinkatu 13 A 55, 00520 Helsinki

tel: (050) - 583 8597

riitta.latvio@vatt.fi

Tiedote ilmestyy neljä (4) kertaa vuodessa. Se lähetetään seuran jäsen-maksun suorittaneille. Jäsenmaksu on 60 mk ja opiskelijoilta 40 mk, joka voidaan suorittaa seuran pankkitilille Leonia 800017-658 504.

Toimitus ja taitto: Riitta Latvio

ISSN 1239-8594

Tässä numerossa:

- s. 3 Kasvien nimet Bretonin kielessä
- s. 8 Michael Davitt, Celtic Nationalism and Land in the British Isles, 1879- 1890
- s. 15 Kaikki Irlannin historiasta

Tapahtuu keltologian alalla:

HELSINKI IRISH SEMINAR

Aika: Pe / Fri 10.15 - 11.45

Paikka: Venäjä-huone, Renvall-instituutti, Unioninkatu 38A, Helsinki.

19.1.2001

Sirkku Aaltonen (University of Vaasa)
Heroines of the Emerald Isle:
Irish Women in the Finnish Theatre
Vihreän saaren sankaritaret:
irlantilaisnaiset suomalaisessa teatterissa
englanniksi/ in English

2.2.2001

Kanerva Heikkinen (University of Helsinki)
The Boar in the Celtic Mind
Villisika kelttiläisessä ajatusmaailmassa
englanniksi/ in English

2.3.2001

Tom Sjöblom (University of Helsinki)
"The Heirs of Patrick"
- Christianity and Church as Symbols of Celtic Identity.
"Patrikin perilliset" -
kristinusko ja kirkko kelttiläisen identiteetin vertauskuvina
englanniksi/ in English

6.4.2001

Anders Ahlqvist (National University of Ireland, Galway)
Iirin kieli ennen ja nyt
The Irish Language, Past and Present
suomeksi/ in Finnish

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Syyslukukausi on lähestymässä loppuaan ja samalla ensimmäiset kymmenen vuotta Suomen keltologisen seuran historiassa. Seuramme kymmenvuotisjuhlia vietettiin hieman pienimuotoisemmin kuin viime tiedotteessa mainostettiin. Ilmoittautuneita oli nimittäin niin vähän, että Svenska Klubbenin juhlatila tuntui ylimitoitetulta pienelle seurueelle. Lieneekö juhlaillallisen korkea hinta karsinut juhlijoita vai syysloman vietto? Joka tapauksessa ilta oli miellyttävä. Aluksi kuuntelimme Anders Ahlqvistin esitelmän SFKS:n historiasta. Hän muisteli, kuinka seuramme perustettiin Hanasaassa 3.11.1990. Opetusministeriön Matti Gustafsson oli ehdottanut keltologisen seuran perustamista kanavaksi opiskelijoille ja alan tutkijoille. Opetusministeriön tuki onkin ollut seuralle tärkeä, samoin Suomen Akatemian. Ahlqvist kävi läpi SFKS:n vaiheita ja nosti toiminnasta esiin erityisesti seuran järjestämät symposiumit, joissa on vierailut lukuisia ulkomaisia alan huippunimiä. Hän kiitteli myös hyvin toimivaa tutkijavaihtoa sekä sitä, että keltologian alalta on jo syntynyt ensimmäisiä väitöskirjoja Suomessa. Kelttiläisten kielten opetusta on ollut aiempina vuosina, mutta tällä hetkellä tilanne on huolestuttava. Ahlqvist itse pitää keväällä muinaisiirin kurssin, mutta nykykielten opetusta ei ole tarjolla. Ahlqvist otti vertailukohdaksi Uppsalan, jossa on kaikkien kelttiläisten nykykielten opetusta, mutta vain yksi opettaja, joka kehnolla palkalla opettaa kaikkia kieliä jopa 20 tuntia viikossa. On selvää, ettei tällainen työ ole erityisen houkuttelevaa.

Ahlqvist pohti keltologiaa myös yleisemmällä tasolla. Hän korosti, että keltologian määritelmän on perustuttava kieleen. Muut määritelmät ajautuvat ongelmiin, sillä ei ole olemassa muita kiistattomia tapoja määritellä kelttiläisyyttä. Toisaalta taustan merkitystä ei pidä mitätöidä: nykyisin monet pitävät itseään kelttinä, vaikka eivät puhu kelttiläistä kieltä. Kelttiläisyys on vaikuttanut myös ympäristöönsä, esimerkiksi monet englannin kielen erityispiirteet ovat kelttiläistä alkuperää. Ahlqvist otti myös esille sosiolingvistisen rekisterin käsitteen, jolla viitataan kielen käytön eri tasoihin. Jos esimerkiksi tietyllä kielellä ei voi saada yliopisto-opetusta, kyseiseltä kieleltä puuttuu yksi rekisteri. Rekisterien vähetessä kielen käyttökelpoisuus heikkenee, kieli köyhtyy ja kuihtuu. Kelttiläiset kielet ovat varoittavia esimerkkejä katoavista kielistä.

Anders Ahlqvistin ansiokkaan esitelmän jälkeen Olli Pellikka onnitteli seuraamme Finnish-Irish Societyn puolesta. Siirryimme jatkamaan illanviettoa ravintola La Touriin, jossa nautimme erinomaisesta ruuasta, juomasta ja seurasta. Kaiken kaikkiaan lämminhenkinen tilaisuus, jossa oli ilo olla mukana.

Nyt juhlien jälkeen on aika katsoa, mitä on saavutettu ja mitä haasteita on edessä päin. Edellä lyhyesti tiivistetty Ahlqvistin esitelmä jo kertoi olennaisimmat osat SFKS:n toiminnasta kymmenen vuoden aikana. Tämän syyskauden merkittävin aluevaltaus on seuran toiminnan esittäytyminen internetissä, sillä seuran kotisivut ovat viimein valmistumassa. Kotisivuillamme on seuran omien asioiden lisäksi runsaasti linkkejä muille keltologiaan liittyville sivuille, joihin kannattaa käydä tutustumassa.

Uutta toimintaa suunnitellaan jatkuvasti. Eri vuosien Studia Celtica Minora -luennoista on tarkoitus koota julkaisu, joten nämä kiintoisat esitelmät saadaan niidenkin luettavaksi, jotka

KAIKKI IRLANNIN HISTORIASTA

S. J. Connolly (toim):

- **The Oxford Companion to Irish History.**
Oxford University Press 1998. 618 s.
ISBN 0-19-211695-9

Koska tehtiin Maamtrasnan murhat? Kuka oli ja mitä teki eversti Edward Saunderson? Entä laulustakin tuttu Feagh MacHugh O'Byrne? Mitä oikein olivatkaan Críth Gablach ja Bord na Móna? Kaikki tämä ja paljon paljon muuta löytyy kätevästi yksistä kansista. Muiden Oxfordin hakuteosten tapaan "Oxford Companion to Irish History" on kookas ja perusteellinen opus, jonka on toimittanut Belfastin Queen's Universityn Irlannin historian professori Seán Connolly.

Artikkeleita kirjoittamassa on ollut leegio - tai sanotaan ainakin lähes sata - asiantuntijaa. Hakusanat eivät suinkaan ole pelkkiä ihmisten, paikkojen ja tapahtumien nimiä, vaan omat teema-artikkelinsa ovat saaneet myös mm. ehkäisy, tavaratalot, vapaamuurarit, kaksintaistelut, etnomusiikki, pontikankeitto, vain muutamia harvoja mainitakseni.

Kovakantinen versio maksaa brittilässä 25 puntaa: kirjakauppa sitten rokottaa omansa päälle. Ja tentataanpa vielä lopuksi: koska vaikuttivat Clann Cholmáin, Clann na Poblachta, Clann na Talmhan ja Clann Sínaich? (vastaus: ensimmäinen ja viimeinen olivat keskiaikaisia sukuja, muut 1900-luvun puolueita).

Petri Mirala

Seuran jäsenille:

Vain kourallinen ihmisiä on suorittanut jäsenmaksunsa tänä vuonna, joten johtokunnan jäsenet joutuvat kaivamaan kuvettaan sadakseen tämänkin tiedotteen postitettua. Vaikka irlantilaiset väittävät, että 'rattling silver, rattling sorrow', olemme valmiit ottamaan sen riskin, että seura rikastuu jäsenmaksuillanne. Siis kipin kapin maksamaan se vaivainen 40mk / 60 mk, jotta postiluukunne rapsahtaa ensi vuonnakin.

Terveisin toimitus

2. *West Highland Free Press* 6 June 1997.
3. T.W. Moody, *Davitt and Irish Revolution 1846 – 82* (Oxford 1981), 1-185.
4. F.S.L. Lyons, *Ireland Since the Famine* (New York 1971), 163.
5. T.W. Moody 'Michael Davitt and the British Labour Movement, 1882-1906' *Transactions of the Royal Historical Society*, 5th Ser. iii (1953), 53.
6. J. Lee *The Modernisation of Irish Society, 1848-1918* (Dublin, 1973), 88.
7. Ibid.
8. T. Gallagher 'The Catholic Irish in Scotland', in T.M. Devine (ed.) *Irish Immigrants and Scottish Society in the Nineteenth and Twentieth Centuries* (Edinburgh 1991), 26.
9. R. Douglas Land, *People and Politics – A History of the Land Question in the United Kingdom, 1878-1952* (London 1976).
10. J. Hunter 'The Gaelic Connection: the Highlands, Ireland and nationalism, 1873 – 1922' *Scottish Historical Review* liv (1975), 187.
11. Ibid.
12. Quoted in J. Graham Jones 'Michael Davitt, David Lloyd George and T.E. Ellis: The Welsh Experience, 1886' *Welsh Historical Review* (1996), 450.
13. K.O. Morgan *Rebirth of a Nation – A History of Modern Wales* (Oxford 1981), 38.
14. J.P.D. Dunbabin *Rural Discontent in Nineteenth Century Britain* (New York 1974), 212. John Davies *Hanes Cymru* (Harmondsworth 1992), 429, states 'Trwy eu gweithgaredd hwy, a thrwy'r cynnwrf a drefnwyd yn Iwerddon gan Michael Davitt a'i Gynghrair Tir, pasiwyd yn 1881 fesur a roddai sicrwydd daliadaeth a rhent trwy gymrodedd i densntiaid Iwerddon, buddogoliaeth a achosodd i'r radicaliaid Cymreig alw am ddeddfwriaeth gyffelyb i denantiaid Cymru.' Davies explains that because the Irish agrarian agitation had achieved tangible success in the passing of the 1881 Land Act, Welsh radicals were beginning to suggest the same could be done for Wales..
15. V. Durcacz *Decline of the Celtic Languages* (Edinburgh 1983), 203.
16. P. Berresford Ellis *The Celtic Dawn* (London 1993), 69.
17. R. Gibson *Crofter Power in Easter Ross: The Land League at work, 1884-88* (Easter Ross, 1986), 20.
18. For example William Carroll, a Philadelphia based Nationalist, and friend of Davitt and John Murdoch, believed that the best way to attract Ulster Protestants to the idea of Irish Home Rule was first to convince the Scots of its virtues..
19. T.M. Devine *Clanship to Crofters' War* (Manchester 1994), 225.
20. J. Hunter *For the People's Cause: From the Writings of John Murdoch* (Edinburgh 1986), 34. '...while Parnell's commitment to Ireland was total, however, his interest in Scotland was nil.'
21. P. Bull *Land, Politics and Nationalism – A Study of the Irish Land Question* (Dublin 1996), 5-6.
22. For development of governmental policy in the Highlands see (e.g.) E.A. Cameron *The Land for the People?* (East Linton 1996), 6-7.
23. See (e.g.) E.A. Cameron 'The Land Issue in Scotland and Ireland', Unpublished conference paper (St. Andrews 1997).
24. M. Davitt *The Fall of Feudalism in Ireland: or, The Story of the Land League Revolution* (London and New York, 1904), 121.
25. *Oban Times* 6 Dec. 1879.
26. Hunter 'The Gaelic Connection', 185.
27. Withers *Gaelic Scotland*, 328.
28. Ibid. 29-30, 359-363. Table detailing the various manifestations of Highland protest, 1704 – 1874.
29. Devine *Clanship to Crofters' War*, 212; E. R. Wolf 'On Peasant Rebellions' in T. Shanin (ed.) *Peasants and Peasant Societies* (London 1971), 268.
30. S. Clarke and J.S. Donnelly Jr. (Eds.) *Irish Peasants – Violence and Political Unrest 1780-1914* (Dublin 1983), 25.

eivät itse luentosarjaa tai sen osia päässeet kuulemaan. Resurssista riippuen pyritään järjestämään myös keltologinen seminaaripäivä kotimaisin voimin. Myös suuremman symposiumin suunnittelu on syytä laittaa vireille, koska edellisen symposiumin järjestämisestä on kulunut jo kolme vuotta. Tämä on luonnollisesti pitempiaikainen projekti, joka huipentuu symposiumiin vasta parin vuoden kuluttua ja jatkuu sen jälkeenkin esitelmäjulkaisun toimitustyönä.

Siihen, mitä muuta seuran tulevaisuudessa tapahtuu, voi itse kukin seuran jäsen vaikuttaa antamalla palautetta ja osallistumalla seuran toimintaan. Muistatthän, että jäsentiedotteeseemme ovat kirjoituksenne tervetulleita!

Hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta!

Tuija Kuha

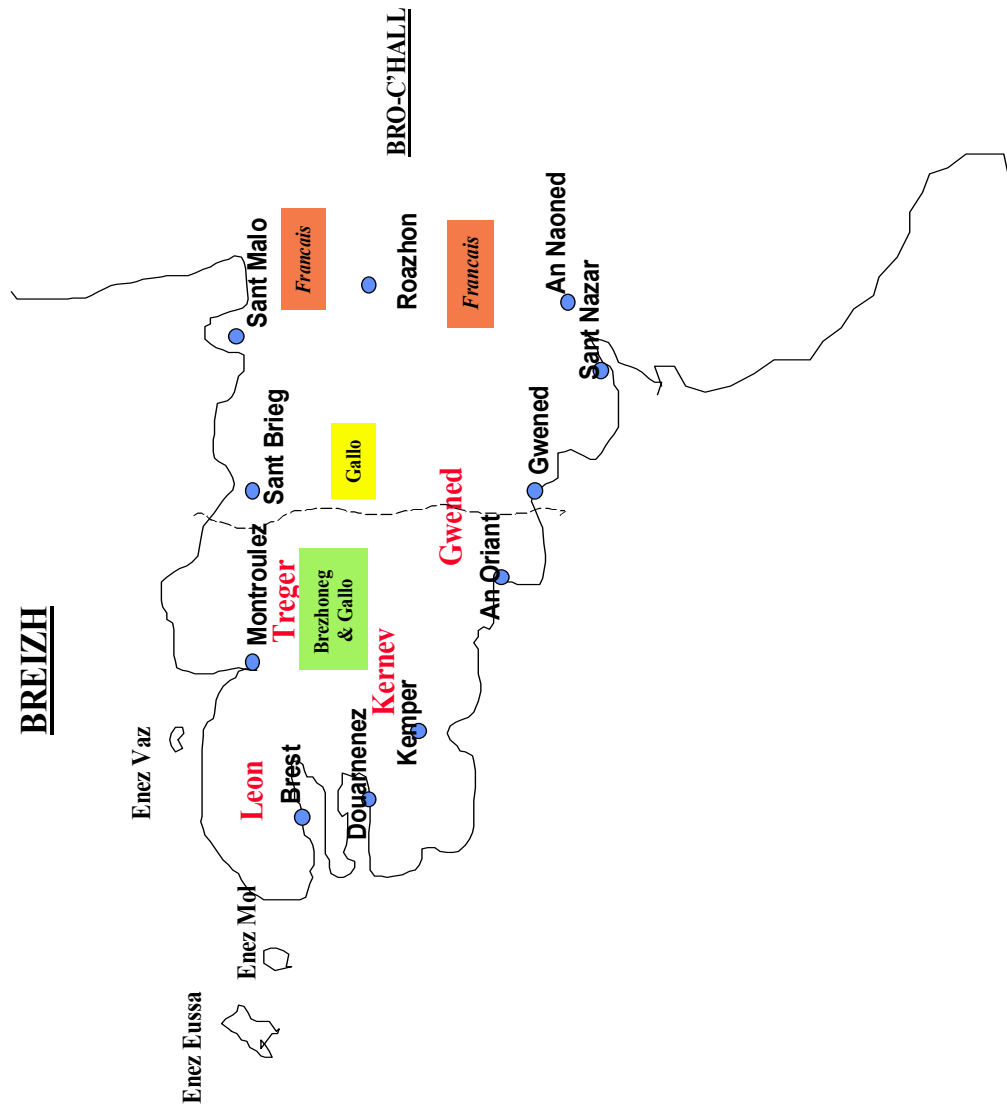

KASVIEN NIMET BRETONIN KIELESSÄ

Vertailu muihin kelttiläisiin ja eräisiin indoeuroopalaisiin kieliin

Bretoni on p-kelttiläinen kieli, joka on saanut runsaasti vaikutteita sekä latinasta että myöhemmin ranskasta. Muiden elävien kelttiläisten kielten uhkana on ollut englantia, mutta bretonin suhteen ranska. Bretonin status on keskiajalta lähtien ollut huono, koska se on jo kauan ollut vain maalaisväestön kieli. Lisäksi murteita on useita ja murteiden erot liian suuret, jotta eri murteiden puhujat voisivat ymmärtää toisiaan. Nykyisin bretonin puhujia lasketaan olevan n. 500 000, mutta suurin osa on iäkästä väestöstä ja vain harvat nuoret käyttävät sitä. Tässä mielessä bretonin tulevaisuus näyttää huonolta, ja puhujien määrä tulee radikaalisti laskemaan lähimmän parinkymmenen vuoden kuluessa. Lähinnä intellektuellempiireissä bretonin käyttöä on pyritty elvyttämään, mutta haittoina ovat edelleen suuret murre-erot, erimielisyydet oikeinkirjoitusjärjestelmästä sekä se tosiseikka, että useimmat koulutetut bretonin puhujat eivät puhu sitä äidinkielenään (*neo-bretonnants*). Kouluissa bretonia on ollut lain mukaan lupa opettaa, aluksi valinnaisena, vasta v. 1951 lähtien. Ranskassa 'tasa-arvoisuus' (égalité) ei kieliasioissa tarkoita, että kaikki saisivat käyttää äidinkieltään, vaan että kaikkien on tasa-arvoisesti puhuttava vain ranskaa.

Bretonin murteet voidaan jakaa neljään pääryhmään (ks. kartta 1). Näistä *gwenedeg* (vannetais) on selvästi muista poikkeava, mutta muiden kolmen pääryhmän (*kerneveg*, *cornouaillais*; *leoneg*; *léonais*; *tregereg*; *trégorrois*) keskinäiset erot ovat myös huomattavat. On sanottu, että jos haluaa nykyään saada aikaan aidon bretoninkielisen keskustelun, on mentävä käymään vanhainkodissa. Valtava määrä sanastoa ja ilmaisuja on siis vaarassa kadota kokonaan. Bretonin asemalle on tyypillistä se, että sen käyttö on paljon vähäisempää rannikkoalueilla kuin

Kuva 1. Bretagnen (Breizh) kartta kielisuhteineen. Katkoviiva osoittaa bretoninkielen nykyisen äärimmäisen itärajan. Bretonin murrealueet ovat Leon (ransk. Léon), Treger (ransk. Trégor), Kernev (ransk. Cornouaille) ja Gwened (ransk. Vannes). Brezhoneg = bretoninkieli, gallo = ranskan murre, joka saanut voimakkaita vaikutteita bretonista, français = ranskan kieli, Bro-C'hall = Ranska (maa).

Karttaan merkityt paikannimet ranskaksi: Enez Eussa = Île d'Ouessant, Enez Mol = Molène, Enez Vaz = Île de Batz, Kemper = Quimper, Montroulez = Morlaix, Sant Brieg = St. Brieuc, Sant Malo = St. Malo, An Oriant = Lorient, Gwened = Vannes, Roazhon = Rennes, Sant Nazar = St. Nazaire, An Naoned = Nantes.

position.

The Irish situation, on the other hand, had several factors not present in the Highlands, and it is not surprising that the 'Land Wars' in the two different regions should begin in quite different ways. The Irish agitation really began with mass meetings involving thousands of tenant farmers right at the heart of the disaffected area, in Co. Mayo. Before long, the movement had developed throughout the country, and after the 'New Departure', the land issue was – at least temporarily, a major plank of Nationalist strategy.

The Irish peasantry did not conform to Wolf's model for several reasons. Unlike the Highlands, the Irish tenants had a mouthpiece from a very early stage in the form of Catholic priests. Furthermore, with the land issue being tied to the national question in a way it never could be in the Highlands of Scotland, the Irish tenants were able to look back on a very long tradition of systematic, organised secret societies. Although it may be argued that the Highlands had a tradition of *resistance*, it did not have any history of organisations involved in agrarian terrorism – and occasionally simply terrorism – motivated not only by land grievances but also by religion and politics. It has been noted that:

Every decade between 1760 and 1840 was punctuated by at least one major outbreak of rural discontent... Some regional movements – the Oakboys of 1763, the Houghers of 1778-9, the Ribbonmen of 1819-20 – were of short duration and had a life measured only in months. But others – the Rightboys of 1785-8, the Rockites of 1821-4 – endured for several years... All these movements, taken together, left scarcely any part of Ireland untouched. Yet in certain regions, especially the west midlands, the south, and the south-east, agrarian rebellion occurred so often that it became a deep seated tradition...³⁰

Therefore, the fact that there were many Irishmen interested, and involved, in the Highland land agitation of the 1800s does not point automatically to a direct intervention from Irish nationalists in order to 'destabilise' the British State. Most of the Irishmen involved – Michael Davitt, John Ferguson, Edward McHugh, Richard McGhee – were more interested in land reform by the 1880s. Whilst they were still concerned about Irish Home Rule, they were considered as left wing mavericks by a majority of Irish nationalists. Many of the Highlanders involved in the agitation, such as Angus Sutherland, John Murdoch, James Cruikshanks and David McLardy, had links with Irishmen but again, the one thing that linked them were the 'Single Tax' ideas of the American social theorist Henry George. In this respect, the 'Celtic' aspect of the Irish Land Wars, Crofters' Wars and Welsh Tithe Wars were, in fact, subservient to the desire to raise the condition of the working classes in all the nations of the British Isles.

Andrew Newby, Renvall Institute

References

1. *An Phoblacht / Republican News* 28 Mar. 1996; D.Vennard *The Peace People - Michael Davitt and the Land League* (<http://www.globalgateway.com/peacepeople/non-vio2.htm>). Irish language TV channel TnaG also recently featured Davitt in An Lasar Ceiteach. S. O'Donaile 'Better than lovin', *An Phoblacht / Republican News* 3 Dec. 1998, described Davitt as an 'international socialist' who 'campaign politically on Russia, South Africa, the Jews, Scotland and England'.

He can be seen, therefore, to be lecturing in Scotland with a plan in his mind both to help the common working man in Scotland via land reform, and also in assisting Ireland in her fight for Home Rule. As early as 1879, Davitt had shown awareness in the possibility of a Scottish land agitation. In a lecture called 'Ireland versus Landlordism' in Glasgow during the December of that year he argued that the land question would not be confined to Ireland but that probably the tenant farmers in Scotland would be wondering whether the Dukes of Sutherland and Buccleuch had any title to their land which was not based on confiscation.²⁵ Davitt was not averse to using nationalist rhetoric in his speeches, or to use evocative episodes from the history of the various localities in which he travelled, but this was not a case of sentiment or of furthering pan-Celticism, more that he was clever in knowing when to play the Celtic / nationalist card. Whilst a Scottish 'nationalist' movement did eventually arise, its connection to thecrofting movement was tenacious at best. Hunter claimed that John Murdoch had

Laid the basis for much of the extreme Scottish nationalist programme of the half century that lay before the demise of the *Highlander* and the founding of the Scottish National Party.²⁶

Whilst this may have some truth, it just as well illustrates that the Highland land agitation was not, as in Ireland, inextricably linked to the national question.

The Highlands had seen sporadic outbreaks of lawlessness since the beginning of the Clearances, and these were usually individual responses to particular localised events. A more general pattern of resistance can be discerned, and indeed Withers has argued that "the question of the Gaelic reaction to cultural transformation is more complex than is implied by the terms 'physical resistance' and 'popular response'."²⁷ In identifying three types of reaction against the 'elite cultural hegemony', viz. alternative hegemony, class consciousness, and counter hegemony, Withers sees the Highland Land Wars as a logical continuation of a tradition of resistance in the Highlands, and in particular the Western Isles.²⁸

Almost inevitably, though, the Highlanders have been portrayed as docile by historians, their pattern of resistance contrasting starkly with the violence that went on in Ireland at the time. In some ways, this is a result of 'Highlandism', and the post-Ossianic sanitisation and romanticisation of the Highlands and Islands, because from the fourteenth to the mid eighteenth centuries the Highlander had often been portrayed as a bloodthirsty barbarian by the English and Lowland Scots. Nevertheless, the resistance of the Highlanders in the nineteenth century, tame as it may have appeared by the standards of the sister island, seems to have been more usual world-wide than the Irish example. Eric Wolf, in a sociological study of peasant communities around the world, stated that:

Only a peasantry in possession of some tactical control over its own resources can provide a secure basis for on-going political leverage... the poor peasant or the landless labourer who depends on a landlord for the large part of his livelihood, or the totality of it, has no tactical power: he is completely within the power domain of the employer, without sufficient resources of his own to serve him as resources in the power struggle.²⁹

A peasant is, therefore, not only unlikely to rebel, but any rebellion will probably fail, and a reticence to react to perceived landlord oppression should not be considered an unusual

Bretagnen sisämaassa osittain turismin vuoksi; samaten, mitä köyhempi tölö ja oppimattomammatt asukkaat, sitä parempi bretoni. Bretonilla on siis hyvin alhainen sosiaalinen arvostus. Tätä kuvaa mm. kirjoittajan kokemus Toulousesta, jossa on runsaasti muualta tulleita opiskelijoita. Erään nuoren museovartijan rintalaatassa oli selvä bretonilainen nimi, ja sanoin hänelle, että olette näköjään Breagnesta. Hän kielsi tämän jyrkästi. Sanoin vielä, että onhan teillä bretonilainen nimikin, jolloin hän suorastaan huusi, ettei se ole bretonilainen eikä hän tiedä mistä mokoma nimi on peräisin.

Kasvien nimien vertailussa on kelttiläisistä kielistä lähinnä otettava huomioon kymri sekä sukupuuttoon kuollut korni, jota tosin tunnetaan kovin huonosti. Myös q-kelttiläiset kielet (iiri, gaeli, manksi) tarjoavat arvokasta vertailuaineistoa. Eniten yhtäläisyyksiä tarjoavat etenkin puiden nimet, koska niiden takaa erottuu usein yhteinen indoeurooppalaiseen kantakieleen (PIE) perustuva pohja. On tosin muistettava, että sama alkuperäissana on usein myöhemmin muuttunut eri kielissä tarkoittamaan eri puulajeja ja sukuja. PIE-pohjaisista puunimistä lienevät parhaiten säilyneet koivua, saarnea ja tammea merkitsevät sanat. Myös vilja- ja muiden viljelykasvien nimistö tarjoaa arvokasta aineistoa, koska nämä kasvit ovat olleet tärkeitä ihmisten toimeentulon kannalta.

Erikoisasemassa bretonissa ovat meressä kasvavien makrolevien nimet, koska Bretagne on jo kauan ollut Euroopan tärkein levien hyötykäyttöalue. Tästä aiheesta onkin jonkin verran julkaisuja, kun taas muiden kasvinimien tieteellinen tutkimus on oikeastaan vielä alkuvaiheessaan. Materiaalia on kyllä olemassa suhteellisen runsaasti, mutta enimmäkseen julkaisematonta. Aihepiiri on siis lupaava tutkimuskohde joka tarjoaa runsaasti uutta tietoa, ja tutkimuksella on sikäli kiire että vanhat sanat saattavat enää olla vain joidenkin vanhusten tiedossa ja tällainen tietämys on vaarassa hävitä kokonaan.

Kasvi: Bret. plant (-enn), Mod. Ir. planda (< lat. planta), mutta: Bret. louazouenn (pl. -où) - lääkekasvi, yrtti; louazouer - lääkäri, 'herbalisti'; - louzawouriezh - kasvitiede

Puu: Bret. gwez, esim: gwez-avalou (omenapuu); gwez-derv (tammi; ks. seur.); gwez-kistin (kastanja); gwez-per (päärynäpuu); gwez-pin (mänty; aval-pin - männynkäpy, 'männyn omena'); gwez-tourmantin (lehtikuusi). Protoindoeurooppalaisessa hypoteettisessä kielessä (PIE) 'puu' ja 'tammi' näyttävät olleen sama sana, esim. sanskr. dāru, avest. dāuru 'puu'; mutta liett. dervä 'mänty', ven. dérevo 'puu'. Monissa kielissä on kognaatteja, jotka merkitsevät 'kovaa', kestävää'. PIE:n juurisana *pherkhō 'tammi', 'metsä' on pohjana mm. sanoille lat. quercus 'tammi', ruots. fura 'mänty'; saksan Forst ja ruotsin forst- (engl. forest) näyttävät tulevan sanasta *forh-ist 'mäntymetsä'.

Yhdistelmä 'tammi-jumaluus' tulee esiin samasta PIE:n juuresta *pherkhō, esim. liett. Perkūnas 'ukkosenjumala', ven. Perun, latv. Pērkūns, sanskr. Parjanya (Rgvedan ukkosenjumala) sekä muinaisil. Fjörgyn 'Torin (ukkosenjumalan) äiti'. Eräissä kulttuureissa sanan 'tammi' lausumiseen on liittynyt tabu, ja sana on korvattu toisella. Tunnetuin esimerkki lienee germaanisten kielten *aik (engl. oak, saks. Eiche, ruots. ek ym.).

Corylus avellana - pähkinäpensas; Bret. kelvez (-enn); Wel. collen, Mod. & Old Ir. coll, Sc. Gael. calltunn, engl. hazel, ruots. hassel. Indoeurooppalaisissa kielissä on kaksi 'pähkinää' ja 'pähkinäpensasta' merkitsevää sanaa, jotka palautuvat PIE:n muotoihin *qhar- (kreik. karuon, ven. orekh) ja *khneu- (lat. nux, ruots. nöt, saks. Nuss), joten jälkimmäinen tarkoittaa hedelmää

eikä itse kasvia. PIE:n rekonstruktio *khoselo- merkitsee sen sijaan kasvia (lat. corylus, sekä edellä mainitut pähkinäpensaana kelttiläiset ja germaanisiet nimitykset).

Fraxinus excelsior - saarni; Bret. onn (-enn); Wel. onnen; Mod. Ir. fuinseog; Old Ir. nin; Sc. Gael. uinseann; engl. ash, ruots. ask, liett. úosis. Latinan sana 'fraxinus' on alunperin tarkoittanut koivua, mutta joskus myöhemmin on tapahtunut merkityksen muutos. PIE:n alkusana (*Hos-) on kiistanalainen. Kreikan 'oksue' tarkoittaa sekä keihäänvartta että pyökkiä, joten puulaji on aikojen kuluessa vaihtunut. Muinaisislannin 'askr' tarkoittaa samoin sekä saarnea että keihäänvartta.

Acer - vaahtera; Bret. skav-gwrac'h (-enn) (< skav - mustaselja + gwrac'h - mustaselja; Engl. elder, Wel. ysgawen; Wel. masarnen, Mod. Ir. seiceamar (tod.n. engl.laina, A. pseudoplatanus), Engl. maple; sycamore (A. pseudoplatanus). Bretonissa ei siis näytä olevan omaa vaahterasanaa, vaan käyttöön on otettu synonyymiyhdistelmä jonka molemmat osat tarkoittavat mustaseljaa.

Ilex aquifolium - orjanlaakeri, rautatammi; Bret. kelenn (kelenenn); Wel. celynnen, Mod. & Old Ir. & Sc. Gael. cuileann; Engl. holly

Populus tremula - haapa; Bret. krenerez (-ed); Wel. aethnen (poplysen - poppeli), Mod. Ir. poibleog, Old. Ir. edad, Sc. Gael. critheann, engl. aspen; ruots. asp, saks. Espe. Kelttiläiset muodot poikkeavat selvästi PIE:n kantasanaasta *Hosph-, joka puolestaan on niin lähellä saarnea merkitsevää kantasanaa, että herää kysymys mitä puuta oikeastaan on alunperin tarkoitettu. Kelttiläiset haapaa merkitsevät sanat muistuttavat joskus latinan sanaa 'populus'; poppelit ja haavat ovat lähisukulaisia ja lasketaan kasvitieteessä samaan sukuun.

Betula - koivu; Bret. bezv (-enn); Wel. bedwen, Mod. & Old Ir. beith, Sc.Gael. beithe. PIE:n rekonstruktio sanalle 'koivu' on *bherh'k, joka näkyy hyvin indoeurooppalaisissa, italisissa ja balto-slaavi-germaanisissa kielissä, esim. sanskr. bhúrja, engl. birch, ruots. björk, ven. beryozha, liett. berzhas. PIE:n koivu-sanana alkuperäinen merkitys on säilynyt eri indoeurooppalaisissa kielissä erittäin hyvin. Koivun taloudellinen käyttöhän on ollut jo hyvin varhain merkittävää (tuohi ja siitä tehdyt esineet, mahla ym.). Uskonnollisessa ajattelussa koivu on valkean kaarnansa takia symbolisoitunut puhtautta ja viattomuutta, joka tulee esiin mm. balttilaisessa ja germaanisessa kansanperinteessä.

Salix - paju; Bret. haleg (-enn); Wel. helygen, Mod. Ir. saileach, Old Ir. sail (< latin. salix), Sc. Gael. seileach; engl. willow, ruots. sälg, norj. selje (= S. caprea). PIE:n kantasana lienee *soelikh-, joka osoittaa pajun nimen säilyneen indoeurooppalaisissa kielissä hyvin. V-alkuiset pajunimet (kuten willow, saks. Weide) palautuvat PIE:n kantasanaan *weith- 'punoa, kutoa', mikä osoittaa pajun tärkeimmän käyttötarkoituksen punontamateriaalina.

Fagus sylvatica - pyökki; Bret. faou (-enn), favenn; Wel. ffawydden, Mod. Ir. feá (pl. feanna); engl. beech, ruots. bok, lat. fagus, saks. Buche, kreik. phegos. PIE:n kantasana on *bhahk'o, ja pyökin nimistö on eräs indoeurooppalaisten kansojen tutkituimpia kasvinnimiä. Indoeurooppalaisten 'alkukodin' tutkimuksiin on vaikuttanut ns. 'beech line' eli pyökin levinneisyyden itäraja (Veikselin suu - keskinen Tonava). Mytologisesti pyökki on liitetty mm. Jupiteriin ja Dianaan, ja sen käyttö (puuaines ja kaarna) on erityisesti liittynyt kirjoitustaitoon; tämänhän huomaa selvästi pyökin germaanisista nimistä (esim. saksan Buchstabe, ruotsin bokstav 'kirjain', aluperin 'kirjoitukseen käytetty pyökkitikku').

Celtic culture provided new arguments for the restoration of the Celtic language into national life. Just as the land question drew the national question in its train, so the national question drew the language question behind.¹⁵ Whilst these assertions may be greatly over-generalised, fervent pan-Celticists such as Peter Berresford Ellis have made great play of the fact that land leaguers such as William O' Brien were aware of a 'Celtic dimension' in the Irish national question, as well as the fact that Michael Davitt was a major influence on such Welsh politicians as Ellis and M. D. Jones.¹⁶ Cymru Fydd co-operated over Home Rule with the Irish Nationalists in the House of Commons as well as with the Scottish Home Rule Association.¹⁷

It is true that the conference at Bonar Bridge in 1886 gave rise to genuine pan-Celtic fervour, at least for a while, but for Davitt the main concern seems to have been to improve the condition of the working man, whatever his background or nationality, and Celtic solidarity should only be seen as a means to an end. Whilst some may have seen Celtic solidarity as a way of ensuring cultural, or even political freedom Davitt should not be included as one of these idealists.¹⁸ The argument that the Highland Land War can be attributed to a vague and sentimental feeling of kindred between two areas by culture and (to a lesser extent by the nineteenth century) language, is an unsustainable one.

T.M. Devine remarks that 'though the disturbances in the North were not, as some have suggested, a 'Fenian conspiracy', there can be little doubt of the general Irish impact.'¹⁹ It could even be argued that the initial impact of Ireland was talked up by the landlord classes and the British authorities. The fact that the traditionally docile and loyal Highlanders could conceive and execute such a serious agitation without outside assistance was too incredible, and a simple solution was to blame the evil counsel of the Irish Land League. The position of Davitt helps show the multi-faceted nature of this 'Irish impact' which was – as the attitude of Parnell shows – by no means united over the issue of Scotland.²⁰

There is a similarity in the development in the two agitations in as much as the government acted too late in legislating on the issue of land reform. Bull identifies that both Irish Land Acts (1870 and 1881) occurred too late because the delay had allowed the demands of the Irish smallholders to rise.²¹ In the Highlands, 'traditional rights' had become an issue again in the 1870s, and even during the Braes disturbances and aftermath the crofting agitation was treated as an administrative problem rather than a political one. In spite of calls for a Royal Commission, these were dismissed until 1883, and by 1884 – when the Report finally appeared – the crofters had become well organised, mobilised and too sophisticated on the land issue to accept the report's recommendations. In a sense the Government was correct in realising there was not the same connotations of nationalism in the Highlands as in Ireland, but in initially ignoring or underestimating the will of the crofters they simply exacerbated the problems.²²

Historians have recently begun to remind people that it is possible to see several points of contrast as well as similarity between the two areas in the late nineteenth century.²³ In the context of this paper it is worth noting that the Irish agitation was far more politicised and linked intrinsically with nationalism than was generally the case in the Highlands. In his book, *The Fall of Feudalism in Ireland*, Davitt explained that he wanted to 'ally the land or social question to that of Home Rule, by making the ownership of the soil a basis for self government.'²⁴

also because of his interest in the battle of the working man against the upper classes. Many strands of his thought, often interlinked, can be discerned in his forays into Scotland and the Highlands, especially his lecture tour of 1882 and his direct appeals to the crofting community in 1887. In between his two visits, he paid attention to the region through the other land reformers who came to the Highlands.

Historiography of Irish / Scottish Land Agitation

The issues of the Irish and Scottish land agitations have been linked in the minds of historians ever since the Highland agitation began in the early months of the 1880s. More recently it has often been taken for granted that the Highland Land War led directly from the parallel agitation in Ireland. The assertion of Roy Douglas that 'It is likely that the main organisational effort [in the Highlands] came from Ireland – at first from the land league and later from the national league.' neatly sums up this presupposition.⁹ In his seminal article on the two communities, James Hunter stated that

The Highland Land War of the 1880s was analogous, both in its origins and in the aims of the tenants involved in it, to the Irish Land Wars of the same decade. And the Irish example influenced crofters from the start...¹⁰

Hunter does go on to admit, however, that 'these declarations of Celtic solidarity were not universally reciprocated by the Irish nationalists.'¹¹ Does the theory of 'Celtic solidarity' really have any meaning in the context of the land wars, however – attractive theory as it is – especially when seeking to explain Davitt's involvement with the crofters? Those who support such a view point to the fact that Davitt also became involved in the agitation in Wales, and T.E. Ellis, a Welsh politician who was important in the establishment of the 'Cymru Fydd' (Future Wales) party, was to write that

The interests of Irishmen, Welshmen, and the Crofters are almost identical. The past history is very similar, their present oppressors are the same and their immediate wants are the same – riddance from landlordism and ample opportunities for developing their own genius and their own power.¹²

It has been argued that although the Welsh 'Tithe War' was ostensibly similar to the Highland Land War, they differed in their organisation, and the objects of the Welsh agitation were rectors rather than lairds. At least superficially, the Welsh case appears to mirror that of the Irish tenants, and also the crofters. Some were alarmed by the separatist tendency, and there was debate between the various shades of land reform opinion. Whilst E. Pan Jones has may have favoured a Georgite policy of land nationalisation, this has been seen as a minority view.

A Welsh Land League formed at Rhyl in 1886 embodied the majority opinion... The main demands followed the '3 F's' implemented in the 1881 Irish Land Act.¹³

In spite of being even more localised in focus than the Highland agitation, T.E. Ellis and his men managed to a degree to tie up the 'Tithe Wars' with Celtic nationalism and therefore managed some 'pan-Celtic' sympathy.¹⁴

The links between Celtic culture and the ongoing political struggles in the last quarter of the nineteenth century are also highlighted by Victor Durkacz, who wrote that 'The revival of

Crataegus - orapihlaja; Bret. spern-gwenn (-enn-wenn < spern - oka + gwenn - valkea), Wel. draenen wen, Mod. Ir. sceach gheal; Engl. hawthorn, whitethorn

Tilia - lehmus; Bret. tilh (-enn), gwez-tilh (< Latin tilia); Wel. pisgwydden deilen, Mod. Ir. teile; Engl. linden, Swed. lind

Viljakasvit

Triticum aestivum - vehnä; Bret. gwinizh (-où); Wel. gwenith, Mod. Ir. cruithneacht, engl. wheat, ruots. vete, saks. Weizen. PIE:n kantasana on kuitenkin *phur- , johon edellämainitut muodot eivät mitenkään sovi. Näyttääkin siltä, että on tapahtunut semanttinen muutos, ja vehnästä on ruvettu käyttämään 'valkoista' merkitsevää sanaa. Alkuperäinen PIE:n muoto on tosin myös säilynyt (kreik. puros, liett. púrai ym.).

Avena sativa - kaura; Bret. kerc'h (-enn); Wel. ceirch, Mod. Ir. coirce, Engl. oats, Swed. havre. Latinan avena, liett. avizha ja engl. oats ovat eri alkuperää, mutta PIE:n kantasana on epäselvä. Sekä kaura että ruis ovat viljelykasveina huomattavasti nuorempia kuin ohra ja vehnä.

Secale cereale - ruis; Bret. segal (-enn), bara segal - ruisleipä, Wel. rhyg, Mod. Ir. seagal, Engl. rye, ruots. råg, saks. Roggen, liett. rugys. PIE:n kantasana on *wruhgyo-. On epäselvää mistä latinan 'secale' ja siitä johdetut kelttiläiset muodot ovat peräisin.

Hordeum vulgare - ohra; Bret. heiz (-enn); Wel. heiddwellt (viljeltyinä llys y bara), Mod. Ir. eorna, engl. barley, ruots. korn, saks. Gerste. Ohra on eräs vanhimpia viljelykasveja, ja PIE:n kaksi alkusanaa lienevät *yewo- ja *gherdh-. Nämä sanat heijastuvat useimmissa indoeurooppalaisissa kielissäedelleenkin. Kelttiläisistä kielistä puuttuu PIE:n *y- alku eli jäljelle on jäänyt rekonstruktion *ewo- jälkeläissanoja.

Edellä esitetyt, valikoidut ja valitettavan puutteelliset, esimerkit toivottavasti osoittavat, miten suuri ja vaikea työsarka kasvinimistön tutkijalla on edessään.

Kirjallisuutta:

Delaporte, R. 1986: Geiriadurig Brezhoneg-Saosneg. Cork University Press.

Friedrich, P. 1970: Proto-Indo-European trees. The University of Chicago Press.

Gamkrelidze, T.V. & Ivanov, V.V. 1995: Indo-European and the Indo-Europeans: A reconstruction and historical analysis of a proto-language and a proto-culture, Vol. I. Mouton de Gruyter.

Nyberg, H. 1993: Celtic ideas of plants. Teoksessa Entering the Arena: Presenting Celtic studies in Finland (toim. H.-P. Huttunen & R. Latvio), ss.85-114. Department of Cultural Studies and the Finnish Society for Celtic Studies.

Ternes, E. 1993: The Breton language. Teoksessa The Celtic Languages (toim. D. MacAulay), ss. 371-452. Cambridge University Press.

Harri Nyberg

Michael Davitt, Celtic Nationalism and Land in the British Isles, 1879-1890

It has become accepted wisdom amongst academics and commentators that the Highland land agitation of the 1880s was strongly influenced by the similar movements showing tangible signs of success in Ireland. As the acknowledged 'Father of the Land League', it has also been claimed that Michael Davitt helped to play a major role in the crofting agitation. This has, however, sometimes been explained away in rather sentimental terms, the friendship between Davitt and veteran Highland reformer John Murdoch leading to conclusions that the Highland and Irish peasant farmers united as 'Celtic cousins' to throw off the bonds of English tyranny. He has been portrayed both as a Celtic nationalist and a labour pioneer, and if this has led onlookers to believe Davitt was all things to all people, it is only necessary to look at recent articles in which he is claimed as an inspiration by both Sinn Fein and the Northern Ireland Peace Movement.¹ As recently as June 1997, Davitt was hailed as the 'Irishman who won the hearts and minds of the Skye crofters.' In advance of her visit to the island, the then Irish President Mary Robinson spoke of her admiration for Davitt: 'When I go to Skye it will be deeply special to me to know that I am following in the footsteps of Michael Davitt, and that he was welcomed there as someone who had been an important advocate for Scotland's crofters.'²

The early life of Michael Davitt:

Michael Davitt was born to a smallholding family in Straide, Co. Mayo, in 1846 – during the great Irish famine – but at the age of six his family were evicted from their holding and had to emigrate to Lancashire in England. After working sixty hours a week for two years in a cotton mill, Davitt lost his arm in an industrial accident at the age of eleven, and thereafter attended school and worked as a printer's mate.³

Like many of his contemporaries in the Irish emigrant community, his sense of nationalism and an early desire to avenge perceived injustices led him to the Irish Republican Brotherhood.⁴ He soon became a very active Fenian in England, and on May 14th 1870 he was arrested whilst he waited for an arms supplier in Paddington Station, London. After seven and a half extremely arduous years in Clerkenwell Prison, which had a very bad effect on his health, he was released on a 'ticket of leave', meaning that his continued liberty depended on his good behaviour.

It was in the period immediately after his release from Clerkenwell, when he was one of the prime movers of the Irish 'New Departure', allying Fenianism, parliamentary agitation, and the nascent land movement in Mayo, that Davitt earned the title 'Father of the Land League'. As Moody has pointed out, however, there was more to Davitt than this:

The two great movements, self government and agrarian revolution in Ireland, to which he had dedicated his earlier life, continued to command his first loyalty, but from 1882 he was associated with a rich variety of other causes, from the defence of the Scottish crofters to the nationalist movement in India, and from Zionism to the Independence of the Boers.⁵

The portrayal of Davitt as being condemned to 'a career of relative ineffectuality' after taking up the cause of land nationalisation in 1882 is only tenable if one accepts that Ireland was the most important issue in world politics.⁶ Certainly, Davitt's influence over the Irish nationalist movement waned, even though he entered parliament for a while, but he busied himself with numerous other activities to improve the position various groups of people throughout the world.

Four themes can be identified in explaining Michael Davitt's strong support for the crofter cause. Firstly, there is of course a strong personal dimension, for Davitt had over the years formed a strong personal friendship with the prominent Highland land reformer John Murdoch, and through him he was kept abreast of Highland affairs. Secondly, the Highlands and Islands of Scotland were an area where – like his native Mayo – large estates and absentee landlords proliferated. Davitt was often referred to as the 'Hammer of Landlordism', and landlordism was to become as big an issue with the Highland tenantry as it was with the Irish. As can be seen in Davitt's visits to the crofting townships in 1887, the Highland tenants looked to him in their continued struggle for land reform. Thirdly, he was an important figure in Irish nationalist politics, and although the misty eyed ideas of Celtic solidarity should not be overplayed, it may be seen that there were sound pragmatic reasons for stirring up the Highlands and Scotland in the drive for Home Rule. It was thought by some that a discontented Scotland could somehow ally with Ireland against Westminster, helping the Home Rule cause. Fourthly, and perhaps most importantly, Davitt became a leading light in the growing British Labour movement. This may have a stronger link with the third point than is often realised, for as Moody indicates:

'...increasingly he came to believe that home rule could only be won for Ireland with the support of the British working classes.'⁷

Davitt may have thought initially that land reform was a means to a nationalist end, but in the end his preoccupation brought him into conflict with his former allies. Land reform became more important to him than narrower nationalist issues. There was also an important part to be played by Irish labour activists in the Scottish urban centres, such as Glasgow and Greenock, which have been acknowledged as areas which nurtured the nascent labour movement, but which also helped to ferment opinion towards a more radical Highlands in the early 1880s. Gallagher has written about the feeling among exiled Irish and Highlanders in the Glasgow of the 1880s:

One aspect of Irish nationalist politics, the struggle against absentee landlordism did, however, for a time make common cause with others in Glasgow who came from a background shaped by agrarian grievances. Michael Davitt's success in prosecuting the Land War in the West of Ireland brought both him and local Home Rulers into contact with those from the Western Highlands with bitter memories of landlordism. The moral and material support which the Glasgow Irish extended to the Highlanders as their own land struggle got underway enabled two sets of emigrants, kept apart by religion and nationality, to briefly make common cause.⁸

Davitt's tour to Scotland in 1882 can therefore be seen in several contexts, chiefly to promote his ideas of land nationalisation in an area which promised to be receptive to these ideas, but